

Sadržaj

- Događaji
- Saopćenja za javnost
- Mediji o medijima
- Linija za pomoć novinarima
- Novinari kao mete napada: Tužilaštvo KS prepoznalo značaj jačanja zaštite novinara

Piše: *Sabina Sarajlija i Darko Martinčević*

- Kršenje medijskih sloboda u okviru institucija u BiH

Piše: *Biljana Radulović*

- Novinari su najranjiviji u kandžama pravosuđa

Piše: *Andrijana Pisarević*

- Mapiranje napada na novinare: Novinari/ke, prijavite problem

Piše: *Ljiljana Smiljanić*

Uvodnik

Evidencija napada važan korak ka efikasnijoj zaštiti novinara/ki

Više od 30 fizičkih i verbalnih napada i prijetnji novinarima/kama i medijskim kućama u Bosni i Hercegovini registrovalo je Udruženje BH novinari tokom 2022. godine. Linija za pomoć novinarima, koja djeluje u okviru BH novinara, trenutno je jedini servis koji vodi sveobuhvatnu evidenciju o napadima na novinare i kršenjima njihovih prava na prostoru cijele države. Međutim, taj posao znatno je otežan zbog činjenice da institucije još uvijek odbijaju uspostaviti posebne registre slučajeva koji se tiču novinara i medija.

Među rijetkim institucijama koje su prepoznale značaj mapiranja napada na novinare/ke su MUP Republike Srpske, koji posljednjih nekoliko godina vodi evidenciju ovih slučajeva, te Kantonalno tužilaštvo Sarajevo, koje je imenovalo kontakt osobu – tužioca za komunikaciju i koordinaciju sa novinarskim udruženjima, te agencijama za provođenje zakona koje rade na otkrivanju i gonjenju počinitelja krivičnih djela učinjenih na štetu lica koja obavljaju poslove od javnog značaja u oblasti informisanja. U posljednje četiri godine Kantonalno tužilaštvo Sarajevo je podiglo četiri optužnice zbog prijetnji novinarima, od kojih su dva predmeta okončana osuđujućim presudama, jedan je okončan oslobađajućom presudom, dok je jedno suđenje u toku.

“Imenovani tužilac će prolaziti i kroz dodatnu edukaciju u oblasti zaštite ljudskih prava, što će svakako doprinijeti većem stepenu institucionalne senzibiliziranosti i stvaranju profesionalnog okruženja, dodatno motiviranog za unapređenje rada po međunarodnim standardima u ovoj oblasti”, objašnjavaju iz ovog Tužilaštva.

Događaji

03.11.2022.

BH novinari podržali usvajanje Konvencije IFJ o sigurnosti i nezavisnosti novinara

08.11.2022.

Pravosuđe i mediji: Kontinuiranim dijalogom do kvalitetnijeg informisanja građana

29.11.2022.

Debata BH novinara: Kako zajednički ojačati profesionalni integritet medija i pravosuđa

01.12. 2022.

Trening BH novinara: Šta smo do sada naučili iz primjene Zakona o slobodi pristupa informacijama

O mapiranju napada na novinare/ke u okviru institucija, kao i o tome zašto je važno prijaviti svaki napad i prijetnju, za 80. izdanje biltena E-novinar pišu **Sabina Sarajlija**, glavna tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo i **Darko Martinčević**, kontakt osoba za novinare u ime Tužilaštva, **Biljana Radulović**, advokatica i saradnica Linije za pomoć novinarima, te novinarke **Andrijana Pisarević** i **Ljiljana Smiljanić**.

Maja Radević, urednica biltena E-novinar

Ovaj bilten dio je regionalnog projekta „Jačanje medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji” koji finansira Kraljevina Holandije, a provode Holandski helsinški odbor i Free Press Unlimited u partnerstvu sa Udruženjem/udrugom BH novinari. Pogledi, mišljenja, nalazi i zaključci ili preporuke, navedeni u ovom biltenu, isključiva su odgovornost autora, te ni u kom slučaju ne odražavaju stavove Kraljevine Holandije niti organizacija koje provode projekt i njihovog lokalnog partnera u Bosni i Hercegovini.

Novinari kao mete napada: Tužilaštvo KS prepoznalo značaj jačanja zaštite novinara

Pišu: Sabina Sarajlija i Darko Martinčević

Saopćenja za javnost

24.11.2022.

BH novinari: Dodik priprema teren za ukidanje slobode izražavanja u RS

02.12.2022.

SafeJournalists: Stravične prijetnje novinarki Jeleni Obučini u Srbiji

06.12.2022.

BH novinari: MUP RS-a mora hitno istražiti napad na ekipu BN televizije

10.12.2022.

SafeJournalists: Novinari kao branioци ljudskih prava i dalje ugroženi

15.12.2022.

BH novinari: Porast nasilja nad novinarima zahtijeva efikasno postupanje policije i pravosuđa

Slučajevi kršenja medijskih sloboda i napada na novinare se ispoljavaju kroz različite vidove, a jedan od sve prisutnijih je nasilje prema novinarima u javnom, medijskom i online prostoru. Brojni međunarodni dokumenti, preporuke i smjernice, te sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava novinare označava kao „javne pse čuvarе“, te nameće obavezu organima gonjenja da zaštiti medijskih aktera posvete dodatnu pažnju, kako bi se omogućilo da bez straha doprinose javnim raspravama.

Članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda garantovana je sloboda izražavanja uključujući i mogućnost pristupa informacijama, pravo na javnu nadzornu ulogu novinara i ostalih medijskih aktera, te na otvorenu i energičnu javnu raspravu, što je sve od suštinske važnosti u jednom demokratskom društvu. Međunarodna zajednica je više puta navela potrebu za efektivnim sprovođenjem postojećih međunarodnih i regionalnih standarda i boljom usklađenosti sa postojećim mehanizmima i inicijativama praćenja. Tako Preporuka CM/Rec(2016)4 Komiteta ministara Vijeća Europe o zaštiti novinarstva i sigurnosti novinara i ostalih medijskih aktera propisuje čitav niz mjera koje se odnose na krivično gonjenje, odnosno obavezu države da provede djelotvornu istragu ubistava, napada i zlostavljanja novinara. Traži se da vlasti preduzmu sve razumne korake i prikupe sve dokaze o datom incidentu, da se utvrde činjenice, identifikuju počinioci i na kraju, ako je primjereno, kazne odgovorni. Preporuka je i da istrage treba da sprovode specijalizovane, u tu svrhu uspostavljene jedinice odgovarajućih državnih organa vlasti čiji su zaposleni pohađali odgovarajuću obuku iz međunarodnih normi i zaštita ljudskih prava.

1. Krivični predmet broj T09 0 KT 0126718 18 (napad na fotoreportera Klixa K.S. i M.B. i TV Al Jazeera od 26.7.2018), optužnica potvrđena 14.12.2018.). Dana 18.11.2019. godine Općinski sud u Sarajevu je donio Presudu broj 65 0 K 717350 19 K, kojom su optuženi E.H. i S.L. oglasili krivim za krivično djelo Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 2. u vezi stava 1. KZ F BiH, sve u vezi sa članom 31. istog Zakona, te je istim izrečena kazna zatvora u trajanju od po 6 (šest) mjeseci i istovremeno određeno da se ova kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od 2 (dvije) godine od dana pravomoćnosti presude ne učine novo krivično djelo. Presuda je pravosnažna dana 24.07.2020. godine.

2. Krivični predmet broj T09 0 KT 0149501 19 (prijetnje uredniku portala „Radio Sarajevo“ S.A. od 27.09.2019.godine, optužnica podignuta u decembru 2021.godine). Dana 20.06.2022. godine, Općinski sud u Sarajevu je donio presudu broj 65 0 K 790236 22 K, kojom su optuženi B.A. i Š.A. oglasili krivim za krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti iz člana 183. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, u vezi sa članom 31. istog Zakona, te je istim izrečena kazna zatvora u trajanju od po 6 (šest) mjeseci i istovremeno određeno da se ova kazna neće izvršiti ako optuženi u roku od 1 (jedne) godine od pravomoćnosti presude ne počine novo krivično djelo. Presuda je pravosnažna dana 09.08.2022. godine

3. Krivični predmet broj T09 0 KT 0168501 21 (prijetnje novinaru S.H. od 28. maja 2021., optužnica iz novembra 2021. godine). Optuženi je A.H., zbog krivičnog djela Ugrožavanje sigurnosti. Predmet se nalazi u fazi glavnog pretresa

4. Krivični predmet broj T09 0 KT 0116673 17 (prijetnje novinaru A.A. „Žurnal“ od 29.08.2017. godine, optužnica od 30.04.2018. godine). Dana 08.03.2019. godine Općinski sud u Sarajevu je donio Presudu broj 65 0 K 665939 18 K 2, kojom je optuženi N.DŽ., oslobođen optužbe za krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti iz člana

Mediji o medijima

11.11.2022.

**Dodikovi prijedlozi zakona:
Ko pisne, u zatvor!**

17.11.2022.

**Diskusija o novom setu zakona:
Tegeltija poručio novinarima da se
ne opiru**

28.11.2022.

**Odluka Suda pravde EU udar
na pristup javnosti informacijama**

05.12.2022.

**Korak ka efikasnijem procesuiranju
prijava napada na novinare/ke u KS**

U posljednje četiri godine Kantonalno tužilaštvo Sarajevo je podiglo četiri optužnice zbog prijetnji novinarima, od kojih su dva predmeta okončana osuđujućim presudama, jedan je okončan oslobađajućom presudom, dok je jedno suđenje u toku. U najmanje dva predmeta u kojim su novinari oštećeni donesena je naredba o obustavi istrage jer nije bilo dovoljno dokaza za podizanje optužnice, te je u jednom od njih slučaj upućen na procesuiranje po prekršajnoj odgovornosti. Dakle, nije bilo prijavljenih krivičnih djela ubistva, nanošenja teških tjelesnih povreda, već se uglavnom radilo o prijetnjama tj. krivičnom djelu ugrožavanje sigurnosti i krivičnom djelu nasilničko ponašanje, te postoji određeni broj predmeta u vezi sa računarskim napadima, čije je istraživanje kompleksnije zbog načina pribavljanja dokaza.

Što se tiče samog dokazivanja, u praksi najčešćeg krivičnog djela ugrožavanja sigurnosti, važno je napomenuti da ono postoji kada počinitelj ugrozi sigurnost neke osobe ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili tijelo te osobe ili na taj način izazove uznemirenje građana, te je za ovo krivično djelo propisana kazna zatvora do šest mjeseci. Kako je prijetnja ključna za postojanje navedenog krivičnog djela, postavlja se pitanje šta je u stvari prijetnja? Obzirom da konkretan odgovor nije dat u Krivičnom zakonu, sud se u svojoj praksi koristi najprihvatljivijom definicijom iz pravne teorije, da je prijetnja stavljanje u izgled nanošenja nekog zla. Najčešće se prijetnja upućuje riječima, uzimanjem u ruke nekog predmeta podobnog da se njime nanese povrede (oružje ili neka alatka npr.) i sl.

Zlo koje se stavlja u izgled može biti različito. Kod djela ugrožavanje sigurnosti riječ je o prijetnji napadom (fizičkim) na život ili tijelo nekog lica što znači da su u smislu zaštićenog dobra navedeni samo život i tijelo. Kako se kod krivičnog djela „Ugrožavanje sigurnosti“ radi o ugrožavanju sigurnosti, odnosno mira i spokojstva nekog lica, znači da prijetnja mora da bude takva da kog lica kome je upućena može da izazove takve posljedice, odnosno osjećaj ugroženosti, strah i uznemirenje, što znači da takva prijetnja mora da bude ozbiljna i ostvariva.

Kako se ozbiljnost prijetnje ne može mjeriti nekim objektivnim kriterijumom, sud u svakom konkretnom slučaju ozbiljnost prijetnje procjenjuje kroz dati slučaj s obzirom na lice kojem se prijeti, lice koje prijetnju upućuje i sve druge okolnosti slučaja, pri tom mogućnost da se prijetnja sprovede u djelo, tj. njenu ostvarivost cjeneci itekako bitnom i suštinskom za nastanak posljedice inkriminacije. Ukoliko u ponašanju optuženog, odnosno riječima upućenim oštećenom nedostaje element ozbiljnosti to navedeno ponašanje optuženog po ocjeni suda izraženoj u jednoj od presuda, isključuje kao krivično djelo, te ostavlja u domenu eventualne prekršajne odgovornosti iz oblasti protiv javnog reda i mira.

Kod ovakvog krivičnogpravnog okvira, uvažavajući značaj zaštite novinara i novinarki, Tužilaštvo Kantona Sarajevo je odlučilo da proaktivno djeluje, te je preduzelo nekoliko konkretnih organizacionih mjera.

Nakon konsultacija sa glavnim učesnicima u lancu zaštite novinara i medijskih sloboda, i to Udruženjem novinara BiH, Misijom OSCE, insitucijom Ombudsmena BiH, te predstavnicima policijskih agencija, donesena je odluka o vođenju unaprijeđenih evidencija o predmetima napada na novinare, kako bi se nad njima uspostavio poseban nadzor od Ureda glavnog tužioca i imali ažurni podaci o takvim slučajevima.

183. stav 1. KZ F BiH. Kantonalni sud u Sarajevu je dana 26.12.2019. godine donio Presudu broj 65 0 K 665939 19 Kž, kojim je odbijena kao neosnovana žalba Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, te je presuda postala pravosnažna sa danom 26.12.2019. godine.

„Opredijelili smo se strateški za djelotvornu i efikasnu krivičnopravnu zaštitu novinara i ostalih medijskih aktera, te generalno svih osoba koje doprinose javnoj debati, tako što smo odredili da se prijave za krivična djela nad ovom kategorijom oštećenih lica smatraju prioriternim, te da Ured glavnog tužioca vrši nadzor nad efikasnim i zakonitim postupanjem tužilaca u tim predmetima“

Nadalje, određen je kantonalni tužilac koji je kontakt osoba ispred Tužilaštva za komunikaciju i koordinaciju sa novinarskim udruženjima, te agencijama za provođenje zakona koje rade na otkrivanju i gonjenju počinitelja krivičnih djela učinjenih na štetu lica koja obavljaju poslove od javnog značaja u oblasti informisanja. Imenovani tužilac će prolaziti i kroz dodatnu edukaciju u oblasti zaštite ljudskih prava, što će svakako doprinijeti većem stepenu institucionalne senzibiliziranosti i stvaranju profesionalnog okruženja, dodatno motiviranog za unapređenje rada po međunarodnim standardima u ovoj oblasti.

Na koncu, opredijelili smo se strateški za djelotvornu i efikasnu krivičnopravnu zaštitu novinara i ostalih medijskih aktera, te generalno svih osoba koje doprinose javnoj debati, tako što smo odredili da se prijave za krivična djela nad ovom kategorijom oštećenih lica smatraju prioriternim, te da Ured glavnog tužioca vrši nadzor nad efikasnim i zakonitim postupanjem tužilaca u tim predmetima.

S obzirom na sve specifičnosti institucije Kantonalnog tužilaštva Sarajevo, koje se ogledaju u broju i kompleksnosti predmeta zbog naše mjesne i stvarne nadležnosti, te preporuke da se u ovim predmetima rasvijetli uloga podstrekača, organizatora, huškača, pomagača posebno kad napade čine javni dužnosnici, smatramo da su ove aktivnosti razumne mjere u pravcu jačanja naših kapaciteta i da su već pokazale određeni efekat u praksi. Naime, smatramo da ove mjere mogu preventivno odvratajuće djelovati da takvih napada bude što manje, a da će tek u budućnosti doprinijeti boljim rezultatima u procesuiranju krivičnih djela u kojim su novinari oštećeni, dok ćemo kroz žalbe pokušati uticati i na pooštavanje kaznene politike.

Nalazimo da postoji još prostora za unapređenje zaštite novinara i da tužilaštvo može doprinijeti i u javnim raspravama vezano za eventualne izmjene ili dopune krivičnog zakonodavstva koje bi tretirale status novinara u pravcu njihove jače zaštite, bilo kroz dodatno regulisanje njihovog svojstva ili kroz propisivanje novih krivičnih djela ili izmjenu bića postojećih krivičnih djela kako bi se olakšalo dokazivanje onih obilježja krivičnih djela koja su se u praksi pokazala kao razlog za obustavljanje istrage odnosno donošenja oslobađajućih presuda (prije svega dokazivanje ozbiljnosti prijetnje).

Uvjereni smo da će kroz provođenje međunarodnih standarda zaštite novinara, te jaču saradnju svih aktera, novinarstvo napredovati i jačati svoju ulogu u demokratskom društvu, dok će Tužilaštvo jačati svoje resurse u pravcu dodatne specijalizacije tužilaca, te doprinijeti transparentnosti i jačanju vladavine prava.

Autori su tužioci Kantonalnog tužilaštva Sarajevo

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

1. Milorad Dodik – Zakon o zaštiti od klevete, 01.11.2022.

Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari izražava zabrinutost zbog zahtjeva predsjednika SNSD-a i člana Predsjedništva BiH Milorada Dodika da se kleveta i uvreda ponovo uvedu u krivično zakonodavstvo Republike Srpske, što je u suprotnosti sa evropskim standardima zaštite slobode izražavanja i infomisanja. Dodik je na Twitteru napisao da je zatražio od Ministarstva pravde Republike Srpske da izvrši pripremu novog seta zakona u oblasti sprečavanja širenja lažnih vijesti i govora mržnje, kao i uvođenje klevete i uvrede u Krivični zakonik RS kao krivičnog djela. Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari smatra da ovako rigidna intervencija u medijsko zakonodavstvo, čak i na nivou inicijative aktuelnog člana Predsjedništva BiH, predstavlja nedopustivo ograničavanje slobode medija i slobode izražavanja, te nagovještava vraćanje BiH dvije decenije unazad, u period kada su novinari mogli završiti u zatvoru radi svojih tekstova i rada u javnom interesu.

Kršenje medijskih sloboda u okviru institucija u BiH

Piše: Biljana Radulović

Pravo na slobodu štampe, počev od 1789. godine, bilo je generalno pravo na slobodu izražavanja. U čl. 11. francuske Deklaracije o pravima čovjeka i građana, pisalo je da „svaki građanin može govoriti, pisati, štampati slobodno, osim ako te slobode ne zloupotrebljava u slučajevima utvrđenim zakonom.“

Pravo na slobodu štampe je jedan od osnovnih principa demokratskog sistema, koji odgovara slobodi mišljenja i slobodi izražavanja.

U društvu, koje je do skora imalo klevetu propisanu kao krivično djelo, postoje brojni problemi u cilju ograničavanja slobode štampe.

Napadi na slobodu štampe se manifestuju u preprekama pluralizmu i nezavisnosti uredništva, posebno koncentraciji medija od strane velikih industrijskih grupa, fiskalnim, finansijskim, a i političkim pritiscima, a s druge strane u ometanju novinarske profesije: ubistvo novinara, zatvaranje novinara, različiti napadi na novinare itd.

Ograničenja slobode izražavanja

Brojne tužbe za klevetu, podnijete protiv novinara, a najvećim dijelom se radilo o vrijednosnom sudu, u najboljoj mjeri ilustruju postojanje ograničenja u slobodi izražavanja. Podnošenje tužbe za tužitelja vjerovatno ne predstavlja izdatak, ali za novinara i samu redakciju predstavlja ekonomski napad, bez obzira na ishod spora jer sudski postupci su dugi, mogu trajati i po nekoliko godina, i finansijski iscrpljujući.

U jednoj fazi primjene Zakona o zaštiti od klevete, došlo je do podnošenja tužbi za klevetu protiv novinara, ali sada, posle 20-ak godina, ne nazire se promjena u društvenoj svijesti, nego naprotiv trend podnošenja tužbi postao je još češći.

Predmeti klevete, u sudovima se vode kao predmeti naknade štete zbog klevete. Pri tome ne postoji posebna evidencija da su predmeti protiv medija, novinara ili bilo kojeg fizičkog lica.

Paralelno s tim trendom, raste i broj napada na novinare. U konkretnom prednjače napadi na novinarke, koje zbog obavljanja svog posla, postaju šikanirane, vrijeđane, ponižavane na račun svog fizičkog izgleda, ali kojima se upućuju vulgarna vrijeđanja i opasne prijetnje. Razlog većeg broja napada na novinarke nego na novinare ima duboke korijene u društvu, koje i dalje smatra da žena ne može i ne treba da se bavi nekim poslovima, da nije sposobna, da je po prirodi slabiji pol, itd.

Uzimajući u obzir statistiku Udruženja BH novinari, bilo je 40 slučajeva rodnog zasnovanog nasilja prema novinarkama u periodu od 2019 do jula 2021. godine. Podatak se mora uzeti s rezervom, jer se ovde radi samo o prijavljenim napadima. Tačna brojka napada je nepoznata.

Počinioci su u dvije trećine slučajeva političari, a u posljednjih nekoliko godina prednjači Milorad Dodik sa 17 verbalnih napada na novinarke, s tim da nijedan napad nije sankcionisan.

2. Online prijetnje, Dragan Bursać, 07.11.2022.

Dragan Bursać, novinar i kolumnista iz Bosne i Hercegovine, dobio je prijetnje na svom Instagram profilu. Osoba potpisana punim imenom i prezimenom uputila je Bursaću prijetnje, od kojih su neke: „Potvrđujem ti obećanje. Jako veliko sr**e u usta te čeka, bukvalno kada bi samo znao odmah bi otišao do te „srpske“ crkve da se pomoliš.“ „Evo ti je otvorena pretnja, gnjido smrdljiva, pa možeš da je prijaviš gde god hoćeš, i onako te samo čekamo.“ „Kako ćeš s**nje da dobiješ jednom prilikom, baš neprijatno. Shvatićeš kada se sretnemo.“ Slučaj je prijavljen policiji u Bosni i Hercegovini i Srbiji.

„Evidencija o napadima na novinare, kao i o tužbama za naknadu štete, morala bi postojati i biti efikasna.“

Takva evidencija bi koristila i pravosuđu i novinarima, ali i drugim institucijama koje se bave slobodom medija, a naročito bi bila značajna u sagledavanju zaštite novinara“

Predmeti verbalnih napada na novinarke nisu ni formirani. Predmeti napada na novinare postaju predmeti kada dođe do slučaja Vladimir Kovačević. Ne treba isključiti ni napad na medijsku kuću, organizaciju, udruženje novinara.

Napadi mogu biti lični, od poznatih lica, obično političara, a novinar još češće bude meta komentatora na raznim forumima ili ispod same vijesti, kao i putem društvenih mreža Facebook, Twitter itd.

Napad ne mora biti fizički ili verbalan. Može biti u ometanju novinara da ne obavlja svoj posao, uskraćivanje ili neuvažavanje akreditacije, zabrana pristupa određenom mjestu itd.

Korišćenje neprimjerenog vokabulara, upućenog novinaru, ima samo jedan cilj, a to je zastrašiti novinara i na taj način mijenjati koncepciju informisanja kuće za koju novinar radi, čime se ruši pravo na slobodu štampe, a samim tim i osnove demokratskog društva.

U tužilaštvima se ne vode statistike prema zanimanju osoba u postupku i nemoguće je doći do tačnih podataka o prijetnjama i napadima na novinare. Isto tako, takvi predmeti nemaju oznaku hitno, kako bi se na lakši način došlo do podataka, niti je takva obaveza propisana.

Efikasnost sudske zaštite

U Zakonu o zaštiti od klevete FBiH, u čl. 14 garantovana je efikasnost sudske zaštite, odnosno da se ovakvi postupci smatraju hitnim, dok takva odredba ne postoji u Zakonu o zaštiti od klevete RS. To je samo jedan od primjera neusklađenosti propisa. Upravo zbog te oznake hitno, moguće je lakše doći do statistike u predmetima naknade štete zbog klevete, ali to ne olakšava pribavljanje podataka koliko je novinara tuženo zbog klevete.

I u slučaju napada na novinara, potrebno je imati posebnu evidenciju o krivičnim i prekršajnim postupcima zbog krivičnih djela ugrožavanja sigurnosti, izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, fizičkog napada, pokušaja ubistva, a u kojima je oštećeni novinar.

Evidencija o napadima na novinare, kao i o tužbama za naknadu štete, morala bi postojati i biti efikasna. Takva evidencija bi koristila i pravosuđu i novinarima, ali i drugim institucijama koje se bave slobodom medija, a naročito bi bila značajna u sagledavanju zaštite novinara, odnosno prava na slobodu izražavanja i unaprijeđenja zakonskih rešenja, pravljenje plana prevencije s ciljem povećanja stepena zaštite novinara itd.

Jedno od tih rešenja bi mogle biti izmjene krivičnih zakona, gdje bi se mogle mijenjati odredbe koje se odnose na krivična djela, ugrožavanja bezbjednosti novinara, propisivanje novih krivičnih djela kao sprečavanje novinara u obavljanju profesionalnih zadataka, napad na novinare u obavljanju profesionalnih zadataka, nanošenje tjelesnih povreda ili smrt novinara pri obavljanju profesionalnih zadataka itd.

Online platforme za evidenciju napada i pritisaka na novinare bile bi prva stepenica ka ovom cilju.

(Autorica je advokat i saradnica Linije za pomoć novinarima)

3. Verbalni napadi, BN Televizija, Banja Luka, 06.12.2022.

Prilikom snimanja ankete u centru grada, ekipi BN televizije prišao je nepoznati muškarac i uz psovke i provokacije počeo da ih vrijeđa, govoreći im da „primaju američke pare“. Snimatelj BN-a je cijeli incident zabilježio kamerom, a snimak je uz prijavu napada predat policiji. Slučaj je prijavljen i Liniji za pomoć novinari-ma. Upravni odbor Udruženja BH novinari i Linija za pomoć novinarima naglašavaju da su ovakvi verbalni napadi građana na novinare direktna posljedica izjava najviših političkih zvaničnika u Republici Srpskoj, među kojima prednjači predsjednik tog entiteta Milorad Dodik, koji medije redovno optužuje da su strani plaćenici, špijuni i da ih finansiraju pojedine ambasade, kao i da rade na „rušenju“ RS-a.

Novinari su najranjiviji u kandžama pravosuđa

Piše: *Andrijana Pisarević*

Većina novinara, vjerujem, složice se da je pravosuđe najslabija karika našeg društva. Na dušu pravosuđa idu svi neistraženi slučajevi korupcije, svjesno i nesvjesno promašene kvalifikacije krivičnih djela, nekažnjavanje odgovornih, uslovne kazne tamo gdje bi trebalo da su zatvorske, pogodovanje političkim strukturama i zaturanje predmeta protiv glavešina čije pozicije čuvaju kao da su im rod rođeni.

Naše pravosuđe, u čiju smo reformu toliko vjerovali i uložili, izmetnulo se u posljednje dvije decenije u nasilnika koji ne suzbija, nego krči put korupciji koja se sa vrhova vlasti, kapilarno, prelila u sve sfere našeg društva i omogućila nam da i na šalter po „samo jedan papir“ idemo preko poznanstva i intervencije.

Izbjegavanje odgovornosti

Namjereno da bude čuvar društva, da kazni odgovorne i zaštiti nevine, naše pravosuđe je uspjelo da nas ubijedi da se svako sa dovoljno novca i veza može izvući pred bilo kakvom odgovornošću.

Takvo pravosuđe nema dobro mišljenje o novinarima. Ono ne želi da sarađuje sa medijima, ne vjeruje u javni interes izvan svog. Sa novinarima komunicira teško ili nikako. Informacije daje prekasno i na kašičicu, svjesno komplikuje komunikaciju bezbrojnim obrascima, a sve dostupne alate i procedure potpuno prilagođava svojim politikama.

Takvo pravosuđe nije zainteresovano da istražuje napade na novinare, ne sudi napadačima osim kada ih pritisnemo sa svih strana, a prijetnje i pritiske na medijske radnike ne vidi kao problem koji bi ih uznemirio.

Izbjegavajući sopstvenu dužnost i odgovornost, pravosudni sistem pobožno njeguje svaku, pa i medijsku nesigurnost, dajući svima do znanja da je u redu napadati novinare, fizički ili verbalno, opaliti im koji šamar ili barem ih nazvati pogrđnim imenima, diskreditovati ih na osnovu pola, nacionalnosti ili izgleda, sve samo da bi ih skrenuli sa putanje.

Međutim, čak i takvo, naše nakaradno pravosuđe je i dalje pozvano i zaduženo da štiti novinare od napada, da ima "svijest" o važnosti medija u jednom društvu koje sebe naziva demokratskim i svojim presudama šalje poruku nasilnicima i moćnicima da se to više ne može raditi.

Na pitanje šta novinari mogu očekivati u takvom sistemu zaštite i pravosuđa koje ih, evidentno, ne vidi na onaj način kako bi trebalo, odgovor se sam nameće. Ni novinari u pravosuđu ne vide saradnika, već niz institucija sa kojima je komunikacija apsurdna, a saradnja nemoguća. Čast rijetkim izuzecima.

Ako bismo pogledali statistike napada na novinare, ni one nas ne bi ohrabrile. Prošle godine je prijavljeno 26 napada, prijetnji i pritisaka na novinare i medije, a samo 11 slučajeva je riješeno u njihovu korist. Linija za pomoć novinarima zabilježila je 71 slučaj kršenja novinarskih prava i medijskih sloboda. Pandemijska godina bila je duplo gora sa prijavljenih 69 napada.

„Moramo prijaviti svaki napad, pritisak i prijetnju, objaviti identitet svake osobe koja je sebi dala pravo da nas ugrozi na našem radnom mjestu.

Poslati tim razmahanim siledžijama policiju na vrata, podnijeti tužbu i odvući ga na sud, pa neka i taj prođe dril saslušanja“

Ove godine "napredujemo", pa smo tu negdje na oko 40 prijava. Tužbi, omiljenog sredstva za iscrpljivanje i maltretiranje novinara i medija, posebno kada se radi o političarima, nabrojano je oko 300. BiH se prema mjerenjima indeksa medijskih sloboda srozala sa 57. na 66. mjesto.

I ovo je ono što je evidentirano, prijavljeno i zapisano u esnafskom udruženju. Zvaničnih podataka institucija i dalje nema. Pravosuđe se godinama unazad pravda da njihov sistem ne može da izvlači statistike o predmetima u kojima su akteri novinari i medijske kuće, svjesno ili nesvjesno krijući stvarnost, stajući tako još jednom na stranu protiv medija.

Ali nisu samo neumjesna i prostačka dobacivanja političara ili njihove čelične cijevi definicija napada na novinare. Šta je sa onim prijetnjama i pozivima koji ostaju u četiri zida redakcija? Koliko ih je? Koliko je novinara i urednika samo ove godine dobilo nezgodne poruke, pozive, pa i posjete zbog izvještavanja o temama koje nisu po volji političarima i moćnicima, a koje nisu smjeli nikome da prijave? Koliko je informacija od javnog interesa ostalo neobjavljeno zbog straha od mogućih posljedica? Takvih je sigurno mnogo više nego prijavljenih, a te podatke nikada nećemo saznati.

Borba za bezbjednije novinarstvo

Istovremeno, novinari nisu prijatelji ni sami sebi. Odlikuje nas hronična razjedinjenost, patimo od povelikog ega i malog nivoa solidarnosti, nemamo kolegijalnosti i sad se više ne stidimo podaničkog položaja u odnosu na političke strukture. Zanosimo se idejom da radimo neki ekskluzivan posao i to traje do prvog išijasa, skolioze ili povišenog pritiska, kada shvatimo da nema ništa glamurozno u neuplaćenim doprinosima.

Traljav odnos imamo i prema onima koji nas napadaju, prijete i pritišću. Ne shvatamo ih ozbiljno, dešava se da im se čak i smijemo, a prijetnje prijavljujemo tek kada se stvarno uplašimo za svoje živote. Jer, ko bi prolazio sav taj dril policije, beskrajna saslušanja, neprijateljski odnos institucija, procedure i maratonska suđenja?! Nema se kada, a priče koje bismo u međuvremenu napisali, ne mogu da čekaju. Sve ovo nas čini još ranjivijim, a političari i moćnici se ne libe da to iskoriste protiv nas.

Ovo je mjesto gdje se treba napraviti rez, odakle bi se moglo krenuti u borbu za bezbjednije novinarstvo. Moramo prijaviti svaki napad, pritisak i prijetnju, objaviti identitet svake osobe koja je sebi dala pravo da nas ugrozi na našem radnom mjestu. Poslati tim razmahanim siledžijama policiju na vrata, podnijeti tužbu i odvući ga na sud, pa neka i taj prođe dril saslušanja.

Svi ovi razlozi ukazuju koliko je mapiranje napada na novinare bitno kao polazna osnova za uspostavljanje neke nove zaštite medijskih radnika. Mora se jednom za svagda obuhvatiti obim napada i nivo bezbjednosti novinara u BiH.

Možda ovo nije najbolji način, ali bi mogao biti dobra polazna tačka za uspostavljanje nekog novog sistema u kojem bi za novinare postojala početna mjera zaštite.

(Autorica je novinarka portala Capital.ba)

Mapiranje napada na novinare: Novinari/ke, prijavite problem

Piše: Ljiljana Smiljanić

Godinama novinarke i novinari trpe uvrede i napade. Često trpe zbog toga što pitaju ili pišu o nečemu o čemu bi trebalo da se čuti. Ono što mediji objave i na šta reaguju udruženja je samo dio sumorne statistike zato što i dalje mnogi ne žele da prijave ili smatraju da nije potrebno, da je to samo gubljenje vremena. Kada i prijave i udruženje reaguje, mnogi se pitaju zašto samo saopštenje i šta imam od „oštrih osuda“? Ta pitanja i komentare često vidim na društvenim mrežama.

Pitanje je na mjestu, ali kolegice i kolege treba da znaju da svako saopštenje prati i obavještenje međunarodnim organizacijama i novinarskim udruženjima. To znači i da će udruženje biti u kontaktu sa predstavnicima policije i tužilaštva, ukoliko slučaj dođe do te faze. Tražiće informacije o tome šta su uradile te institucije. Ponudiće besplatnu pravnu pomoć ili savjet.

Možda to sve izgleda kao puno posla, a malo rezultata. Možda vam i nije do toga da budete statistika, dio nekih mapa, ali morate da znate da su ti podaci važni zbog vaših koleginica i kolega, koji su sa vama na zadacima, ali i onih koji tek stupaju na medijsku scenu.

I sama sam nekoliko puta propustila da prijavim. Žurila sam da završim posao, da ne dižem frku, ali sam pogriješila. Kasniji događaji su mi to dokazali, a i činjenica da dižemo frku kad neko drugi ili druge profesije imaju problem. A kad smo u problemu mi, onda ništa.

Zašto je važno mapiranje?

Više od 57 napada na novinare, prijetnji zabilježila je Linija za pomoć novinarima ove godine. Svaki deseti ispitanik smatra da je ponekad opravdan napad na novinare. To su podaci Udruženja „BH novinari“. Slične podatke smo koristili kada smo tražili da napad na novinare bude tretiran kao napad na službeno lice. Odnosno, da se tretira kao posebno krivično djelo, da brže prelaze put od ladice tužilaštva do presude i da kazne budu oštrije nego što su sada.

4. Prijetnje novinarima, Miralem Aščić, Sarajevo, 15.12.2022.

Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari pozdravlja efikasno i zajedničko djelovanje MUP-a Kantona Sarajevo i Policijske stanice Istočno Sarajevo pri hapšenju osobe koja se sumnjiči da je putem telefona prijetila **Miralemu Aščiću, novinaru i uredniku Dnevnog avaza**. Prijetnje Miralemu Aščiću uslijedile su nakon niza tekstova koje je objavio u Dnevnom avazu o ubistvu dvojice policajaca iz Sarajeva, kao i izvještavanja o toku istrage i podizanju optužnice protiv dvojice osumnjičenih. Pretpostavlja se da iza prijetnji stoji brat Aleksandra Macana, jednog od osumnjičenih u ovom slučaju.

„Da niko ne bilježi te podatke, da li bi javnost znala sa kakvim se sve opasnostima u svom poslu suočavaju novinari, a rade upravo u javnom interesu? Razgovor o problemima pomaže u traženju rješenja. Dokazi i podaci takođe, ali i bude svijest o tome“

Zašto? Zato što bi stroga kazna za jedne mogla da bude prevencija za druge.

Vaša prijava možda neće vama mnogo pomoći u tom konkretnom slučaju, jer vas je već neko „uzeo na zub“, nanio vam štetu, ali je važna, jer kao podatak može pomoći da vam se to ne ponovi ili nekome od vaših kolega. Statistika jeste dosadna, mnogima nevažna, ali može da koristi..., kao i poštovanje profesionalnih i etičkih kodeksa. Sve su to dijelovi štita ove napaćene profesije.

Da niko ne bilježi te podatke, da li bi javnost znala sa kakvim se sve opasnostima u svom poslu suočavaju novinari, a rade upravo u javnom interesu? Razgovor o problemima pomaže u traženju rješenja. Dokazi i podaci takođe, ali i bude svijest o tome.

Ohrabruje to što raste broj slučajeva napada i prijetnji, koji dobijaju sudske epilog, odnosno kazne za počinioce. To znači da institucije prepoznaju problem. Treba li ponavljati da je efikasnija zaštita novinara jedan od uslova Bosne i Hercegovine za kandidatski status za Evropsku uniju?

Imate bolju ideju kako da se borimo protiv napada i prijetnji ili kako da koristimo te podatke? Podijelite je sa nama. Pomozite da štit bude jači. Nemojte da i vi kasnije postanete dio statistike i problema, već budite dio rješenja.

(Autorica je novinarka Al Jazeera Balkans i članica Upravnog odbora BH novinara)

Impressum

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 223 818;
Fax: + 387 33 255 600
E-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;
Web: www.bhnovinari.ba

Urednik

Maja Radević